

Mottagare

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Remiss. En hållbar och inkluderande arbetsmarknad för alla

Förslag till beslut

Nämnden beslutar att anta tjänsteskrivelsen som sitt yttrande och översända detta som svar på internremissen.

Sammanfattning

Regionstyrelsen har remitterat arbetsmarknadsrapporten ”*En hållbar och inkluderande arbetsmarknad för alla*” (RS § 309, 2025-06-18). Detta remissvar behandlar gymnasie- och utbildningsnämndens synpunkter på arbetsmarknadsutredningen *En inkluderande arbetsmarknad för alla* och syftar till att bidra med forskningsbaserade och lokalt anpassade perspektiv för att stärka hållbar arbetsmarknadsintegration och kompetensförsörjning på Gotland.

Regionen delar utredningens bedömning om behovet av bättre samverkan, tydligare ansvar och effektivare insatser för att minska arbetslösheten. Förändringar bör dock ske balanserat, kostnadseffektivt och med utgångspunkt i befintliga strukturer som redan fungerar väl. Avdelningen för arbetsliv och etablering har en nyckelroll i arbetet och ansvarar för individstöd och samordning av arbetsmarknadsinsatser, med fokus på personer långt från arbetsmarknaden. Arbetet bygger på evidensbaserade metoder som Supported Employment och BIP, samt nära samarbete med Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, utbildningsanordnare, civilsamhälle och arbetsgivare. Forskning visar att direkt etablering på den reguljära arbetsmarknaden ger bäst resultat. Separata sysselsättningslösningar riskerar att skapa inlåsningseffekter. Därför bör insatser fokusera på praktik, handledning och matchning på ordinarie arbetsplatser.

Projektet Matcha kompetensen (inom Gotland Forward) lyfts som ett gott exempel. Det har gett mycket goda resultat genom systematiskt stöd till både arbetssökande och arbetsgivare, med 114 deltagande företag och lika många individer som fått stöd. Arbetssättet kombinerar uppföljning med relationsskapande aktiviteter och bedöms kunna införas i ordinarie verksamhet till låg kostnad.

Ärendebeskrivning

Remissvar avser den arbetsmarknadsutredning som genomförts för Region

samt de föreslagna förändringar som presenteras i rapporten *En inkluderande arbetsmarknad för alla*. Syftet är att belysa viktiga aspekter utifrån forskning, beprövad erfarenhet och regionala förutsättningar, samt att framföra synpunkter på hur arbetsmarknadsinsatser bäst kan utformas för att främja hållbar arbetsmarknadsintegration och kompetensförsörjning på Gotland.

Remissvaret bygger på evidensbaserade metoder och Gotlands specifika behov, med fokus på att föreslå utvecklingsåtgärder som leder till långsiktiga och hållbara effekter – både för individer och arbetsgivare på ön.

Utredningen *En inkluderande arbetsmarknad för alla* syftar till att skapa nya vägar mot en mer inkluderande arbetsmarknad. Förvaltningen delar uppfattningen att det finns ett stort behov av förbättrad samverkan, tydligare ansvarsfördelning och mer effektiva insatser för att minska arbetslösheten och stärka kompetensförsörjningen.

Samtidigt vill vi betona vikten av att förändringar sker balanserat, förankrat och kostnadseffektivt, samt att de bygger vidare på de delar som redan fungerar väl. Med relativt små medel kan befintliga strukturer utvecklas ytterligare för att möta Gotlands arbetsmarknadsbehov på ett mer träffsäkert och hållbart sätt.

För att svara på remissen beskrivs först nuläget i organisationen kring arbetsmarknadsinsatser inom Region Gotland. Syftet är att utveckla och bredda den analys som utredningen tog fram genom att belysa nuvarande organisations resultat, erfarenhet och utmaningar.

I dagsläget har Avdelningen för arbetsliv och etablering, en nyckelroll i samordningen av arbetsmarknadsinsatser och individstöd. Avdelningen ingår i Region Gotlands utbildnings- och arbetslivsförvaltning och har ett tydligt uppdrag att främja invånares väg till arbete, studier eller annan form av självförsörjning – med särskilt fokus på grupper som står långt från arbetsmarknaden. Verksamheten arbetar både med individriktade insatser och övergripande samordning av arbetsmarknadsstöd. Den fungerar som en lokal motor för ökad inkludering, matchning och kompetensförsörjning på Gotland. Kärnuppdraget omfattar individanpassat stöd till arbetssökande, unga utan sysselsättning, nyanlända och personer med funktionsnedsättning. Arbetet sker i nära samverkan med Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, olika utbildningsanordnare, civilsamhället och lokala arbetsgivare. Avdelningens personal använder evidensbaserade metoder som *Supported Employment* och *BIP (Brukarinflytande i praktiken)*, vilket säkerställer kvalitet, delaktighet och långsiktiga resultat i insatserna.

Forskning bland annat från IFAU, OECD och Lunds universitet (se nedan källhänvisning) visar tydligt att de mest hållbara resultaten uppnås när individer ges möjlighet att etablera sig direkt på den reguljära arbetsmarknaden, snarare än i särskilda verksamheter. Att samla personer som står långt från arbetsmarknaden inom ett separat bolag eller särskild organisation kan på kort sikt skapa sysselsättning, men leder ofta till inlåsnings effekter. När individer

inte får delta i ordinarie arbetsmiljöer, där de möter kollegor med olika kompetenser och erfarenheter, minskar både deras utvecklingsmöjligheter och arbetsgivares benägenhet att senare anställa dem. Insatser bör därför utformas så att deltagare successivt kommer närmare reguljära arbetsplatser – genom praktik, matchning, handledning och stöd på arbetsplatser inom både näringsliv och offentlig sektor. I den kommunala verksamheten är studier och kompetensutveckling en självklar del i insatsen med syfte att öka hållbar etablering i arbetslivet för den målgrupp som är i behov av stödet. Målgruppen som avdelningen möter idag har behov ett tydligare kedjetänk där insatserna går i varandra och där man ser på längre sikt än kortvariga lösningar för att skapa en hållbarhet. En individ kan gå från arbetslivsinriktad rehabilitering med arbetsträning till praktik till subventionerad anställning hos befintlig arbetsgivare med tydlig kompetensutvecklingsplan för fortsatt sikte mot reguljärt arbete. Idag kan hela processen ske i samma organisation hos avdelningen arbetsliv och etablering och därmed drivas sömlöst och god samverkan med upparbetade samarbetsparter. Det skapar tydlig riktning mot en hållbar egen försörjning som är bestående över tid där också studier och kompetensutveckling ingår som insats då det visat sig avgörande för en hållbar etablering i arbetslivet.

Både den professionella evidensen och forskning visar att om insatserna skall vara en effektiv arbetsmarknadsintegration kräver dubbelriktat stöd – både till individen och till arbetsgivaren. Genom att bygga långsiktiga relationer, erbjuda vägledning och anpassat stöd, kan regionen skapa bättre förutsättningar för hållbar matchning och breddad rekrytering.

Utifrån dessa principer har avdelningen medverkat i projektet *Matcha kompetensen*, som är en del av *Gotland Forward*. Projektet bygger på systematiskt stöd till både arbetssökande och arbetsgivare, med fokus på att skapa vägar till arbete genom arbetsträning, praktik och anställning.

Projektet har hittills visat mycket goda resultat. Målet var att under projekttiden etablera kontakt med 100 arbetsgivare; redan med ett år kvar har 114 arbetsgivare deltagit. Samtidigt har 114 individer fått stöd genom projektets matchare för att närma sig arbete.

Arbets sättet kombinerar struktur och uppföljning med relationsskapande metoder, såsom arbetsplatsbesök och informationsmöten. Projektet erbjuder konkret stöd och service till arbetsgivare utifrån deras behov, med målet att öka mottagligheten för breddad rekrytering och därigenom bidra till kompetensförsörjning. En styrka är också det nära samarbetet med Arbetsförmedlingen samt att projektet omfattar både offentlig och privat sektor. Arbetet bedöms kunna införas i ordinarie verksamhet till relativt låg kostnad, med fortsatt goda resultat kopplade till den gotländska arbetsmarknadens mognadsgrad – att bredda sin rekrytering, säkerställa kompetensförsörjning och tillväxt samt bidra till att fler gotlänningar når en hållbar egen försörjning.

I utredningen framgår 4 olika scenarier och med bakgrund av nuläget ser förvaltningen följande för och nackdelar med respektive scenario.

Scenario 1 – Egen regi

Ger hög kontroll och möjlighet att säkerställa social hållbarhet, med direkt koppling till målgrupper och kommunens strategiska mål. Det är viktigt att tydliggöra uppdraget kring arbetsgivarkontakter som en del i den ordinarie strukturer. Innovationskraften är hög i ordinarie struktur utifrån arbetsmarknadspolitiken ständiga förändringar och organisationens synsätt att följa medborgares behov av insats. Däremot finns en viss begränsning i flexibilitet utifrån strukturella förutsättningar. Bedömningen är också att detta scenario är minst kostnadsdrivande men med stor effekt på arbetsmarknaden.

Scenario 2 – Externa utförare via upphandling/IOP

Att kombinera insatser i egen regi med IOP kan ge flexibilitet och möjlighet att ta in specialiserad kompetens, vilket kan höja kvalitet, variation och innovation. Samtidigt finns utmaningar, bland annat då resultat och hållbarhet beror på avtalens kvalitet och aktörernas kapacitet, vilket kräver noggrann uppföljning. Samverkan kan också skapa otydlighet kring ansvar och försvåra samordning med Region Gotlands egna verksamheter. Viktigt att IOP avtal sluts utifrån de behov som finns i arbetsmarknadsuppdraget som Region Gotland har där också arbetsträning är en viktig del.

Scenario 3 – Kommunalt bolag

Ger stabilitet och möjlighet att rikta insatser mot särskilda målgrupper, med arbetsgivarnära aktiviteter. Nackdelarna är hög juridisk komplexitet och risken att interna strukturer isolerar deltagare från reguljära arbetsplatser, vilket kan begränsa långsiktig inkludering. Bedömningen är att det finns risk för parallella insatser och minskad effektivitet utifrån individens behov av en mer sömlös väg mot arbete. Vidare är bedömningen att risken är att man fokuserar på bolagsbildande som lösning och tappar helhetsbilden av behovet av arbetsmarknadsinsatser.

Scenario 4 – Samägt bolag med näringslivet

Stark arbetsgivarkoppling och kombinerade sociala och ekonomiska incitament ger potential för långsiktig arbetsmarknadsintegration. Utmaningarna är organisatorisk och juridisk komplexitet, behovet av konsensus mellan flera aktörer samt risken att sociala mål prioriteras bort till förmån för ekonomiska intressen. Bedömningen är att det finns en risk för parallella insatser och minskad effektivitet, eftersom individen behöver en mer sammanhållen och sömlös väg mot arbete. Vidare bedöms risken vara att fokus läggs på bolagsbildning som lösning, vilket kan leda till att helhetsbilden av behovet av arbetsmarknadsinsatser går förlorad.”

Bedömning

Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen ser fördelar i att stärka den lokala samverkan och skapa bättre helhet för individer och arbetsgivare, vilket både det kommunala huvudmannskapet och det samägda bolaget syftar till. En

lokal styrning kan bidra till kortare beslutsvägar, ökad flexibilitet och bättre anpassning till Gotlands arbetsmarknad. Samtidigt innebär det betydande risker. Ett samägt arbetsmarknadsbolag skulle skapa en ny organisatorisk nivå med otydlig ansvarsfördelning, ökade administrativa kostnader och risk för inlåsnings effekter där individer fastnar i särskilda verksamheter snarare än att etableras i reguljära arbeten.

Förvaltningen bedömer därför att det är mer ändamålsenligt att i första hand vidareutveckla och förstärka nuvarande organisation och samverkansformer, inklusive möjligheten att använda IOP där det är motiverat. En sådan IOP bör utformas med grund i vilket behov de gotländska medborgarna har av stöd till en hållbar egen försörjning och också följas av nyckeltal och tydlig överenskommelse om innehåll och mål. Detta bedöms vara den mest kostnadseffektiva och flexibla vägen framåt, med goda möjligheter att möta Gotlands arbetsmarknadsbehov och samtidigt säkerställa kvalitet, inkludering och långsiktighet. Att skapa förutsättningar för att Region Gotland i egen regi fortsatt arbetar med arbetsgivarkontakter och service bedöms vara en mer effektiv väg att pröva för att skapa samma eller liknande effekt som ett bolag, men med lägre risk för kostnadsdrivande omorganisationer och inlåsnings effekter.

Förvaltningen föreslår att effekterna av förstärkt samverkan och arbetsgivarkontakter utvärderas innan beslut om större organisatoriska förändringar, såsom bolagsbildning, fattas. En sådan stegvis utveckling ger möjlighet till lärande och anpassning utifrån Gotlands specifika förutsättningar och behov.

Sammantaget bedömer förvaltningen att den mest ändamålsenliga vägen framåt är att vidareutveckla den nuvarande organisationen genom förstärkt och långsiktig struktur på pågående uppdrag och samverkan, snarare än att införa nya organisationsformer. Detta möjliggör en flexibel och hållbar arbetsmarknadsintegration som kan utvärderas och justeras över tid.

Förslaget är att nämnden beslutar att anta tjänsteskrivelsen som sitt yttrande och översända detta som svar på internremissen.

Beslutsunderlag

Remiss. En hållbar och inkluderande arbetsmarknad för alla
Förvaltningens tjänsteskrivelse 2025-10-25

Annat beslutsunderlag:

IFAU (2019:4, 2021:8), Arbetsmarknadsinsatser för personer långt från arbetsmarknaden – effekter och långsiktighet.

OECD (2019), Connecting People with Jobs – Sweden.

Bejerholm, U. & Areberg, C. (2014–2021), Supported Employment och IPS – evidens och implementering i Sverige, Lunds universitet.

Statskontoret (2020:10), Kommunernas arbetsmarknadsarbete – en kartläggning.

Riksrevisionen (2019:8), Arbetsmarknadsinsatser för långtidsarbetslösa – effektivitet och uppföljning.

Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen

Torsten Flemming
Utbildningsdirektör

Anna Myhr
Avdelningschef arbetsliv och etablering

Skickas till
Regionstyrelsen.